

КІБЕРБУЛІНГ ЯК КОНЦЕПТУАЛІЗОВАНИЙ ФАКТОР СТРЕСУ В ПІДЛІТКІВ

Романов О. Г.

аспірант за спеціальністю 231 – Соціальна робота

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

*Науковий керівник: **Мирошніченко Н. О.***

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи та соціальної освіти

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

м. Київ, Україна

Стрімкий технічний прогрес у сфері інформаційних технологій призвів до того, що процес соціального становлення особистості значною мірою перемістився в Інтернет. Війна в Україні підсилила негативні впливи інтернет-комунікативних технологій та виникнення проблеми втрати безпеки у віртуальному просторі.

Підлітковий вік є періодом щодо формування інтернет-залежної поведінки (Дж. Рідчардсон), а причини цього криються у змінах вікового розвитку: прагнення до пізнання всього нового, «почуття дорослості», самоствердження, страх відстати від однолітків, бажання копіювати звички і способи поведінки старших. При цьому, не маючи життєвого досвіду дорослих, діти часто не помічають онлайн-загроз.

Однією із найгостріших проблем, з якою зіштовхнулося підростаюче покоління у віртуальному просторі – кібербулінг – залякування або тролінг в інтернеті через СМС або чати. Психологічними особливостями цього явища є: висока проникність, швидкість поширення інформації, широта аудиторії, використання технічних засобів зв'язку, відсутність безпосереднього міжособистісного контакту, цілеспрямованість тероризування, агресивна, насильницька поведінка ініціатора цькування, втрата об'єктом знущань контролю над ситуацією, часто – анонімність агресора. За Білл Белсей, кібербулінг супроводжується особливостями віртуального спілкування: анонімність, відсутність співпереживання, неконтрольованість і тривале зберігання травмуючої інформації [3].

Слід звернути увагу на те, що це явище набуло поширення саме у дитячому середовищі. За даними ЮНІСЕФ (U-Report) про поширеність кібербулінгу та його негативний вплив свідчать дані: 67% дітей у віці

11–17 років стикалися зі знущаннями, 24% дітей вважають себе жертвами знущань [2].

Метою роботи є концептуалізація кібербулінгу як фактору стресу для підлітків у контексті безпеки кіберпростору.

Насилля в кіберпросторі є стресом, тобто реакцією організму на подразнення, де подразником є ситуація. Для об'єкту віртуального тероризування такий стрес має цілком реальні негативні наслідки. Це зниження самооцінки жертви, втрата впевненості в собі, психоемоційна нестабільність, фрустрація, самоізоляція, відчуття тривоги, розвиток депресивних симптомів і суїцидальних думок, страх, параноя, суїцид. Підлітки вразливі до емоційного впливу травматичних подій, що порушують нормальний плин їхнього життя. Кібернасилля дегармонізує становлення особистості та становить серйозну загрозу для повноцінного її розвитку.

Віктимізація кібербулінгу – процес або кінцевий результат перетворення на жертву злочинного посягання, привносить у життя багато змін, невизначеності та непередбачуваних обставин [6]. Типовою реакцією на це є тривога, яка характерна як для дорослих, так й для дітей. Тривала ситуація невизначеності переростає у нав'язливий тривожний стан, що порушує функціонування, здатність до усвідомлення та оцінювання реальності, наслідком якої є зниження якості життя.

Різні форми кібербулінгу можуть викликати різні емоційні реакції. Наприклад, залякування в Інтернеті може викликати іншу емоційну реакцію, ніж залякування через мобільний телефон (Merchán, 2012). З точки зору прогнозування найшкідливіших результатів, попередні дослідження показали, що фотографії/відео зображення були найбільш шкідливими для підлітків (Slonje, Smith, 2008) [5].

Кібербулінг є фактором стресу як для жертви так, іноді, й для тих, хто є кібербулером. Стрес – стан психічної напруги з ознаками неприємного по своєму забарвленню емоційного чи внутрішнього стану, що характеризується суб'єктивним напруженням, занепокоєнням, похмурими передчуттями, а з фізіологічної сторони – активізацією автономної нервової системи. Стресовий стан виникає, коли індивід сприймає визначений подразник чи ситуацію як такі, що несуть у собі актуально чи потенційно елементи небезпеки, погрози чи шкоди й може змінюватися по інтенсивності й в часі як функція стресу, якому піддається індивід. Стрессова реакція має різний прояв у різних людей: активна – зростає ефективність діяльності, пасивна – ефективність діяльності різко зменшується.

Наприклад, Бекман (Beckman, Hagquist, Hellström,) виявив зв'язок між причетністю у підлітків до кібербулінгу та наявністю в них психосоматичних проблем: порушення сну, болі в животі, головні болі

та відсутність апетиту. Причому підлітки, які були як жертвами, так і кібербулерами, відчували серйозні психосоматичні симптоми [1].

Результати дослідження австралійських підлітків показали, що ті, хто зазнали кібербулінгу, повідомили про більшу кількість соціальних труднощів, а також про вищий рівень стресу, депресії та тривоги порівняно з їхніми однолітками, які не були залучені до жодного виду булінгу (Campbell, Slee, Spears, Butler, 2013) [4]. Вчинення кібербулінгу було пов'язане зі знизеним рівнем самооцінки підлітків, самоефективності, просоціальної поведінки, почуття приналежності та безпеки в школі. Вчинення кібербулінгу також було пов'язано із негативними емоціями підлітків – гнівом, смутком розчаруванням страхом і збентеженням.

Кібербулінг є складним і багатокомпонентним психологічним та соціальним феноменом, що негативно впливає на психологічне благополуччя підлітків. Питання кіберсоціалізації, особливостей формування й проявів особистості в умовах інформаційного суспільства, появи нових фобій (наприклад, стати жертвою «кібербулінгу»), спонукають фахівців звернути увагу та розглянути вплив кіберпростору на формування особистості підлітків.

Отже, розуміння фахівцями феномену кібербулінгу як фактору стресу в підлітків, допоможе вчасній корекції та профілактиці, яка полягає в розробці програми протидії кібербулінгу, з метою попередження, виявлення, усунення, нейтралізації причин, які викликають деструктивний розвиток особистості та забезпечення безпеки в підлітковому середовищі.

Питання кіберсоціалізації спрямоване на зміцнення внутрішніх ресурсів особистості дитини, уможливить зниження рівня тривожності, сприятиме опануванню необхідними навичками реагування в стресових ситуаціях, пов'язаних з кібербулінгом; розвитку впевненості в собі, оволодіння способами взаємодії підлітків з віртуальним світом і з собою, що дозволить зменшити ризик впливу кібернасильства.

Література:

1. Бекман Л., Хагквіст К. та Хеллстрем Л. Чи відрізняється зв'язок із психосоматичними проблемами зі здоров'ям між кіберзалежуванням і традиційним залажуванням? Емоційні та поведінкові труднощі. 2012. 17 (3-4), 421–434. URL: <https://doi.org/10.1080/13632752.2012.704228>
2. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/protidiya-bulingu>
3. Кібербулінг: соціально-педагогічний феномен віртуального спілкування сучасних дітей. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/>

bitstream/6789/10225/1/Kiberbulinh_sotsialno-pedahohichnyi_%
20fenomen_%20virtualnoho_%20spilkuvannia_suchasnykh_%20ditei.pdf

4. Кіберзалякування серед молоді: комплексний огляд поточних міжнародних досліджень та їх наслідків і застосування в політиці та практиці/Листопад 2013 року School Psychology International 34(6):575–612. DOI: 10.1177/0143034313479697

5. Slonje R., Smith PK. Кіберзалякування: ще один основний тип залякування? Scandinavian Journal of Psychology, 2008. 49, 147–154. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x>

6. James Dignan. Understanding Victims and Restorative Justice. NY: Open University Press, McGraw-Hill Education, 2005. P. 23.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-107>

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В МЕДІАІНДУСТРІЇ З ПОЗИЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Скидан С. О.

*професор кафедри соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін*

*Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

Медіаіндустрія зумовлює не лише зміни в інформаційному потоці (динамічний доступ до інформації; політематична інформація; інформація, яка розрахована на широку аудиторію; інформація, яка забезпечує міжкультурну комунікацію), але також застосування інформаційних технологій, які дозволяють оброблювати напрацювання різних галузей, подальше узагальнення їх та інтерпретація. Постає питання, наскільки якісною є інформація, як наукова, освітня, та яка стосується культурного розвитку. Інформаційні технології з одного боку, подають інформацію, яка також призводить до когнітивного й емоційно-чуттєвого перенасичення, з іншого, – наукові знання потребують осмислення шляхом встановлення відповідних закономірностей, застосування методів наукового пошуку задля подальшого творення нового знання; герменевтика предметів матеріальної і духовної культури потребує вміння зрозуміти, відчутти і здійснити аналіз конкретно-